

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

на дисертацію Вербицького Петра Станіславовича

«Соціально-комунікаційні особливості медійного контенту про поліцію»
(спеціальність 27.00.01 – теорія та історія соціальних комунікацій)

Дисертаційна робота Петра Станіславовича Вербицького «Соціально-комунікаційні особливості медійного контенту про поліцію» є актуальним і своєчасним дослідженням, що здатне значною мірою оптимізувати процес як підготовки і випуску, так і моніторингу такого контенту, який автор справедливо назвав «медійним контентом про поліцію» в Україні. Тим більше підвищується не лише комунікаційна, чисто журналістська, але й соціальна значущість обраної теми. Такий – назвемо його соціальним – підтекст дисертації важливо усвідомити, виходячи не тільки із тих міркувань, які Петро Станіславович навів на початку вступної частини свого дослідження. Адже кількість конфліктних ситуацій, які трапляються за участю поліції, якщо виходити як і зі статистики, так і з повідомлень засобів масової інформації і спеціалізованих структур поліції, виросла в декілька разів протягом періоду функціонування поліції, яка прийшла на зміну міліційним структурам. Маються на увазі побутові, соціальні, економічні, політичні та корупційні діяння, з приводу яких поліція здійснює дії в межах своїх функціональних обов'язків. Але і журналісти здійснюють власні дії як професіонали, і перед журналістами стоїть завдання якомога повно і правдиво висвітлити ту проблему, яка пов'язана із діями поліції. Точка дотику інтересів поліції і мас-медіа навряд чи буде знаходитись десь ближче до інтересів якоїсь із цих соціальних інституцій. Скоріш за все, як твердить автор дисертації в тексті підрозділу 2.3, «існує реальний конфлікт між медіа та поліцією, пов'язаний із тим, що часто ці два соціальні інститути не можуть знайти спільної мови та спільних точок дотику при взаємодії на публічному рівні».

Вивчення особливостей медійного контенту про поліцію у практиці сучасних ЗМІ є визнаним інструментом визначення якості інформаційних повідомлень та аналітичних матеріалів про поліцію. Тому задум автора розглянути методики його підготовки та функціональні наслідки, а також аспекти використання у вже напрацьованих теоретичних дослідженнях, вивчення різних підходів у рамках різних наукових шкіл, безумовно є актуальним.

Дисертаційна праця П.С. Вербицького є актуальною ще й тому, що певний час, починаючи із 2000-х років, раз по раз науковці висловлюються щодо пригальмовування і навіть призупинення розвитку теорії вивчення правового і девіантного дискурсу поліційної практики – з огляду на те, що паралельно з практичними методами не менш стрімко розвиваються технології медіаефектів та маніпуляційних технологій.

Якби автор звузив проблему, яку обрав для наукового опрацювання, до побудови рамок поліційної проблематики мас-медіа, то в аналітичному сенсі він мав би справу насамперед із цілим потоком не стільки інформації, скільки **претензій** ЗМІ до поліції – і у цьому твердженні ми підкреслюємо поняття «претензії», оскільки журналіст знаходиться на протилежному боці від представників будь-яких державних структур, а тим паче, коли йдеться про структури силові, представники яких наділені законом застосовувати фізичну силу проти тих, хто на їхню думку, порушив цей закон.

З точки зору ієрархізації взаємин «мас-медіа» – «поліція» важливим елементом для розуміння того, в системі яких координат і взаємостосунків перебувають їхні представники, позитивно оцінимо перший розділ дисертації – «Медійний контент про поліцію як чинник соціальних комунікацій», а в ньому підрозділ 1.1 «Особливості взаємодії мас-медіа з органами державної влади і поліцією». Про що йдеться?

По-перше, про логічну структуру представлення результатів авторської наукової розвідки, яка ґрунтується на дедуктивній схемі і яка бере початок в

аналізі місця сучасної поліції в структурі органів державної влади і управління в Україні.

По-друге, про врахування Петром Станіславовичем Вербицьким необхідності вивчення соціальної приналежності та функціонування поліції як органу державної влади. Це дуже важливо з точки зору виявлення саме тих точок дотику функціонування і поліції, і мас-медіа як інституціоналізованих соціальних структур, які діють в одному суспільному полі, але виконують зовсім різні соціальні функції. У цьому контексті автор підкреслює: журналіст аналізує роботу поліції з огляду на те, що поліція є органом державної влади – отже, рефрен підготовленого ним поліцейного контенту повинен вписуватись у загальні тенденції, характерні для стосунків журналіста і представника влади.

Далі, проаналізувавши зовнішні атрибути діяльності української поліції, її внутрішню структуру та особливо наголосивши на існуванні «Департаменту комунікації Національної поліції МВС України і відповідних структур територіальних управлінь» (протягом усього тексту дисертаційної роботи П.С. Вербицького саме так вказано назву тих підрозділів, які, наскільки ми розуміємо, відповідають за інформаційне забезпечення роботи поліції), автор переходить до основної для нашої наукової галузі частини роботи – до аналізу специфіки організації контенту, який має ознаки поліцейного.

Дисертація виконана на грані декількох наук. Її текст свідчить про те, що вона може бути сферою інтересів не лише науки про соціальні комунікації, але й політології, соціології, права. При цьому наголосимо на тому, що Петру Станіславовичу вдалось максимально повно використати і проаналізований матеріал, і набутий власний досвід, і самостійно проведені соціологічні дослідження для максимального наповнення соціально-комунікаційного змісту своєї наукової розвідки, свідченням чого є такі атрибути дисертації.

Перше. Чітко сформульовані і вписані в рамки соціальних комунікацій основні риси наукового тексту дисертації: об'єкт, предмет, мета, завдання, методи проведення дослідження.

Друге. Обширна джерельна база дослідження, зосереджена на продуктах медійної практики.

Третє. Вживання термінології, характерної для соціально-комунікаційного наукового дискурсу.

Четверте. Використання прикладів з медійної практики, які містять журналістський підтекст інтерпретації контенту.

П'яте. Пропозиція застосування стратегій для поліцейних підрозділів щодо взаємин із медіа та для медійників щодо підготовки медійного контенту спрямовані на врахування саме комунікаційних дезидератів щодо вирішення напружених ситуацій.

Саме ці п'ять принципово важливих позицій нашого бачення соціально-комунікаційних аспектів аналізованої дисертаційної розвідки дають підстави зробити певні висновки як щодо позитивних, так і негативних оцінок тексту дисертації Петра Станіславовича Вербицького «Соціально-комунікаційні особливості медійного контенту про поліцію».

Перший позитивний висновок. Існуючі теорії таких наук як політологія, соціологія, право не лише не дають відповідей на нові медійні виклики щодо висвітлення проблем «нової» української поліції, але й призводять до цілком неоднозначних і різнополярних висновків у межах власних наукових шкіл. Тому цілком обґрунтованою є постановка автором дисертації низки наукових проблем, які вимагали свого розв'язання саме в рамках науки про соціальні комунікації.

Другий позитивний висновок. Текст дисертації побудований логічно, його стрункість пов'язана із необхідністю дати такі відповіді на запитання, без яких соціально-комунікаційна сутність проблеми була б вихолощеною. Звідси – цілком зрозумілі та похвальні наміри Петра Станіславовича схарактеризувати проблему за такою схемою:

поліція як владна структура — поліція як чинник довіри / недовіри суспільства до цієї владної структури — ставлення суспільства до поліції мас-медіа у формуванні позицій довіри / недовіри до поліції — медійна активність при формуванні контенту про поліцію в організаційному та творчому аспектах — проведення соціологічного дослідження, яке мало на меті виявити ставлення майбутніх поліціантів та правників до висвітлення у засобах масової інформації поліційної проблематики — вироблення стратегій формування контенту про поліцію для ЗМІ та спеціалізованих поліційних структур — формування висновків та перспективних напрямів подальшого наукового опрацювання проблеми.

Третій позитивний висновок. Приємне враження справляє той факт, що автор, користуючись порівняльним методом дослідження, фактично сам намагається знайти джерела істини, перевіряючи дані теоретичних посилань із різних джерел.

Четвертий позитивний висновок. Петро Станіславович Вербицький, окрім теоретичних підвалин вивчення специфічних проблем взаємин між засобами масової інформації і поліційними структурами чи окремими поліціантами, звертається до власних емпіричних досліджень та власного експерименту, тісно пов'язуючи теорію із практикою. Щоправда, з приводу цієї чесноти у нас буде зауваження.

П'ятий позитивний висновок. Дисертація є цілісною, усі її частини зв'язані між собою; вважатимемо це показником вивіреної із задалегідь наміченим планом стратегії проведення наукової розвідки і оприлюднення її результатів.

Традиційно для будь-якої дисертації, ознайомлення з результатами дисертації Петра Станіславовича Вербицького викликало і певні негативні рефлексії. Зведемо їх до переліку негативних висновків.

Перший негативний висновок. Хотілося б побачити нехай не набагато, але все-таки більшого переліку ілюстрацій тих висновків, яких дійшов автор. Наголошуючи на цьому своєму суб'єктивному баченні проблеми, ми

не маємо на увазі кількісні показники, вони були б зайвими в теоретичній роботі. Йдеться радше про виокремлення тенденцій. В ідеалі, для журналіста-практика медійний дискурс має зводитися до чітких положень, що ними можна оперувати не лише в процесі творчої діяльності, а й запропонувавши їх учасникам дискурсу. Нам видається, що пропозиції автор надав – і цілком слушні та конкретизовані, а питання дискурсу проблеми ним було звужено.

Другий негативний висновок. Дослідження ролі поліційного дискурсу в системі соціальних комунікацій набуває особливої актуальності з огляду на те, що нині в інформаційному просторі України паралельно співіснують окремі ланки різних моделей комунікації, зокрема тоталітарної, ліберальної, соціально-відповідальної. Саме тому, з огляду на вищесказане, дослідження соціально-комунікаційної ролі недійного контенту про поліцію варто було б розглядати і як інструмент розпізнавання тих чи інших ідеологічних форм інформування аудиторії та організації комунікативного процесу між різними групами суспільства та соціальними інститутами.

Третій негативний висновок. Як дослідник жанрів, звертаю увагу на відсутність у тексті дисертації будь-яких згадок про приналежність аналізованих матеріалів до певної групи жанрів. Попри те, що жанрова специфіка представлення медійного контенту про поліцію не окреслена метою дисертації, все ж нагадаю, що жанр є формалізованою формою втілення конкретного контенту і, отже, певною мірою відбиває той сенс, який автор намагається передати через цю формалізацію контенту.

Водночас хочу наголосити, що висловлені зауваження не впливають на загальний високий науковий рівень дисертації та не піддають сумніву отримані наукові результати. Тому вважаю, що дисертаційна робота Вербицького Петра Станіславовича «Соціально-комунікаційні особливості недійного контенту про поліцію», представлена на здобуття наукового ступеня кандидата наук із соціальних комунікацій за спеціальністю 27.00.01 – теорія та історія соціальних комунікацій, є завершеним самостійним дослідженням. Автореферат дисертації свідчить про те, що дисертація

відповідає вимогам МОН України до робіт такого типу, зокрема, вимогам п.п. 9,11,12,13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою КМУ № 567 від 24.07.2013р. (зі змінами, внесеними згідно з Постановами КМУ № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р. та № 567 від 27.07.2016 р.), які висуваються до кандидатських дисертацій, а автор дисертації Вербицький Петро Станіславович заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата наук із соціальних комунікацій за спеціальністю 27.00.01 - теорія та історія соціальних комунікацій.

Василенко Микита Кімович,
доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри періодичної преси
Інституту журналістики
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Підпис Василенка М.К. засвідчую

